

DRAMA OG MILJØ

JORDENS DAG 2005 I STORSTRØMS AMT

Hvad er det drama kan?

Drama kan tilføre undervisningen en særlig dynamik. Drama kan bruges som arbejdsredskab i stort set alle fag, men skal tilpasses den situation, man har tænkt sig at bruge det i.

Det er ikke meningen, at drama skal reduceres til en indlæringsmetode. Det er vigtigt at pointere, at drama og det at bruge sin krop og dramaets øvrige udtryksformer, er en vigtig del af dannelsesprocessen hos det enkelte menneske. En del, som appellerer til den æstetiske side af mennesket. Dette siges ram-mende i følgende 2 citater:

"Drama er med til at styrke og udvikle den følelsesmæssige intelligens og de værdier, som knytter sig til evnen til at lytte, at høre, at se, evnen til udfoldelse og evnen til at kommunikere nuanceret og mangfoldigt"

og

"Vidensamfundet har brug for mennesker, der har bevaret og udviklet den fulde nysgerrighed og som udnytter alle sanser og intelligenser til optimal læring. I en ny, genopfundne skole vil drama være væsentlig som metode og værktøj."

(se litteraturlisten, Haugsted m.fl.)

Drama kombinerer aktiv læring med erkendelses-mæssig og følelsesmæssig læring og kan øge elevernes muligheder for overordnede refleksioner.

Refleksioner over sammenhænge i deres liv og/eller samfundet og deres muligheder for at handle, og skabe forandringer. Det er muligt, at det sidste først opstår, når læreren efter en dramaøvelse hjælper eleven med at finde ud af, hvordan øvelsen hænger sammen med deres eget liv og deres relation til miljøet/naturen.

Når undervisningen bliver sat ind i en bestemt sammenhæng, som for eksempel en fiktiv miljøkonference eller en anden demokratisk proces, sættes eleverne til at udforske en situation. Den kan skabe indføling og identifikation, sætter måske sort mod hvidt hos eleverne, men har alligevel nok distance til at give dem mulighed for refleksion. Samtidig med dette, kan de øve sig på virkelige demokratiske processer.

Traditionelt set kan drama anvendt i skolesammenhæng inddeles i tre typer:
 traditionelt teater, rollespil og drama.

I tabellen kan ses, hvordan de adskiller sig fra hinanden.

	1 Traditionelt teater	2 Rollespil/lege	3 Drama over emner, der rummer en konflikt
Lærerens rolle	Direktør /Leder Kritiker Fagmand	Guide Observatør Skaber	Deltager Social kritiker Samarbejdspartner
Elevens rolle	Elev Skuespiller Påskønner	Kreativ kunstner Skuespiller Selv-kritiker	Med-indlærer, Skuespiller Individuel kritiker
Læringens fokus	At lære om drama	Læring i drama	Lære igennem drama
Undervisningens fokus	Fagligt/teknisk (hvor praktisk?)	Børnecentreret (hvad stimulerer?)	Socialcentreret (hvilke problemer/spørgsmål?)
Hoveddramaform	Teaterproduktion	Dramatiske lege Improvisation	Rollespil
Tekst og indhold	Gengivelse af dramatisk tekst	Gengivelse af personlige erfaringer	Sociale problemer/ spørgsmål bliver omformet
Hvem er meningsdanner?	Manuskriptets forfatter	Personlige meninger	Personlige og generelle meninger
Proces/produkt	Vægt på endelig fremførelse	Vægt på forløb	Vægt på slutning
Evaluerig rettet mod	Publikums reaktion Anmelderen	Den enkelte elevs løsning	Den fælles løsning af problem

De 3 typer drama

Traditionelt teater

Her er det fremførelsen, der er formålet. Det vigtigste er kommunikationen mellem skuespiller og publikum.

Eleverne skal fremføre følelser, men behøver ikke selv at have dem.

Ved fremførelsen skal eleverne demonstrere, at de har lært en skreven tekst udenad. De giver en visdom videre, der er skrevet af forfatteren til stykket. Typisk vises stykket på forældredage eller til skolefesten mv. Rekvisitter og kulisser er nødvendige i denne sammenhæng, idet de visuelle rammer også er en del af identifikationen.

Rollerne tildeles af læreren, ofte i forhold til elevernes evner.

Manuskriptet er normalt enten lavet af en ekstern forfatter eller af læreren selv, men kan også være skrevet af elever.

Rollespil/lege

Rollespil er dramatiske situationsspil og improvisationer. Det er en aktivitet, hvor man oftest klæder sig ud og hvor man f.eks. spiller forældre, venner eller måske kæledyr.

Eleverne opfinder deres egen dialog og finder oftest eget publikum. Den eneste forskel til den traditionelle rollespils-leg, som børn i øvrigt praktiserer f.eks. på legepladsen, er lærerens tilstedeværelse.

Læreren er lærer i drama.

Hovedformålet for læreren

er: hvordan stimulerer

jeg mine elevers

ideer?

Drama der rummer konfliktstof

En anden form for rollespil er drama. Her dikteres en situation af læreren. Det kan udmøntes i et "mini-samfund", med specielle regler for adfærd og måder at gribe sagen an på.

Dorothy Heathcote (se litteraturlisten) har opsat to grundsætninger om denne genre:

- **Drama er læring i sig selv**
- **Læreren er essentiel og har en rolle som katalysator i forhold til udviklingen af dramaet**

Formålet er at få eleverne til at reflektere over og analysere deres egne livserfaringer og dernæst afprøve dem i drama. Drama er en perfekt scene for læring. Man kan lære om sig selv og samfundet gennem individuelle udtryk og social interaktiv læring.

Hvis emnet er et miljøproblem, så er det interessekonflikterne, der er i centrum og hvordan disse har indflydelse på den enkelte elevs liv. Men emnet vælges ud fra dets relevans og umiddelbare aktualitet for eleverne.

Det vil sige, at selv om elevens egen mening står i skarp kontrast til en given rolle, så kan eleven holde en vis distance, fordi det er en rolle han spiller. Eleven kan fremlægge facts og agere uden at skulle stå til personligt ansvar for disse. Eleven opnår en nuanceret indsigt.

Drama i naturfag

Når man laver drama i naturfagsundervisningen, så ligger det ofte i feltet mellem et traditionelt teater og et rollespil. Der kan beskrives nogle formål for dramaaktiviteten i forhold til den konkrete naturfagsundervisning.

1. **Dramaet kan danne baggrund for udvikling af handlekompetence eller empowerment.**
2. **Drama kan forklare komplicerede processer som alternativ indfaldsvinkel til fagstof.**
3. **Drama kan være et middel til give et nuanceret syn på et givet miljøspørgsmål/-problem.**

Dramaet kan danne baggrund for udvikling af handlekompetence

Scenen deles i to, evt. markeret med en snor. Der er ens rekvisitter på begge sider af snoren. De to familier, som skildres i historien, opfører på skift en scene fra deres hverdagsliv. Når Familien Spar har opført en scene "fryser" de og man ser familien Fråds i helt den samme situation. Meningen med dette er en synliggørelse af, hvordan det er muligt at handle forskelligt i ens situationer.

Manuskriptet er i dette tilfælde skrevet af læreren ud fra elevernes umiddelbare tanker omkring vandforbrug, hvornår bruger de vand og til hvad? Det vil være oplagt at eleverne inddrages i processen, se også bemærkningerne sidst i afsnittet. I dette eksempel er der en fortæller, så der er oplæg til replikkerne. Det betyder, at stykket ikke kræver så lang en indøvningsperiode og replikkerne er så

"simple" at selv børn i førskolealderen vil kunne være med.

Scene 1:

FAMILIEN SPAR

Her ser i familien Spar, familien er miljøbevidst og er god til at spare på vandet. Lad os se hvad de laver til hverdag.

Mor er den første på banen. Far dukker op lidt senere.

Mor lukker hunden ud, venter lidt til den kommer ind igen.

Mor: Det var godt du tissede udenfor.
Så står far op.

Far: Nu har du vel ikke taget et for langt bad her til morgen.

Mor: Nej, det har jeg ikke, men hvor var det godt vi fik den vandsparerbruser op.

Så går Far i bad. Og så kommer børnene, én efter én.

Mor: Husk nu.....

Mik: Ja, ja vi skal nok tage et kort bad

Ina: Ja, og vi skal nok slukke for vandet mens vi børster tænder.

Mor: Skynd jer lidt og kom ud og få morgenmad, for bedstemor kommer på besøg.

Og så spiste familien morgenmad sammen.

Scene 2:

FAMILIEN FRÅDS – dvs sceneskift

Her ser i familien Fråds, familien er ligeglade med deres vandforbrug, der er vel vand nok, så længe de lever.

Situationen starter på samme måde med mor, som den første på banen.

Hunden tisser på gulvet, bagefter står far op

Far: Har hunden nu igen tisset på gulvet?

Mor: Vil du ikke tørre det op? Jeg er nemlig nyvasket og har lige stået under bruseren en times tid, så jeg er ked af at skulle ned og kravle. Jeg skal nok lige tænde for vandhanen, så du kan få noget godt varmt vand.

Far tørrer op og går i bad.

Nu er det børnenes tur til at stå op.

Kim: Bare lad bruseren løbe far, jeg skal også i bad.

Ani: Hvis du skal i bruser, så vil jeg i badekar.

Mor: Skynd jer lidt at komme ud og få morgenmad, for bedstemor og bedstefar kommer på besøg.

Og så fortsætter historien med flere sceneskift. Familien Spar samler regnvand og Familien Fråds fylder deres badebassin på 1000 liter...

Denne form for drama kunne også laves med elforbrug eller med de lidt ældre elever og deres forbrug af kosmetik, parfume mv. Formen er oplagt at bruge, hvis man ønsker at påvirke adfærd. "Overdrivelse fremmer forståelsen" og giver rig mulighed for at spille på humoren. Det kan være en god ide at starte sådan et emne med en storyline, så eleverne er med i hele processen. Jo flere input eleverne selv har givet til manuskriptet jo bedre. I dette tilfælde mødes de to familier ikke, men overlader til tilskueren at drage egne konklusioner ud fra de to måder at handle/agere på.

Drama kan forklare komplicerede processer.

En lærerstyret gennemgang af sommerfuglens livscyklus kan da være spændende. Men hvis eleverne i stedet for, i fællesskab dramatiserer dens livscyklus, bliver de automatisk mere aktive og engagerer sig mere

Her følger et eksempel på et manuskript lavet til indskolingen. Med ældre elever er det også muligt at dramatisere komplicerede økologiske processer som kvælstoffets kredsløb. Eller vandets kredsløb, som de mindre elever også kan være med til. Eleverne spiller komponenter i kredsløbet – regndråber; damp, vandløb, postevand..... I de replikker som de selv konstruerer (2-3 replikker pr. elev), skal de selv sige noget, der fortæller om deres rolle og relationer i kredsløbet. Replikkerne understøttes af kropssproget naturligvis.

Læreren forfatter stykket ud fra diverse fagbøger og inddrager så mange facts som muligt. Elever på mellemtrin og opefter kan selv lave manuskriptet.

Eksemplet her handler om humlebien. Det kommer fra bogen : Brumbassen Ib –en leg med humlebier. Andre emner kunne være Rævens liv eller livet i et vandhul.

Uddrag af replikskifte:

Oplæser: Æggene nede i krukkerne klækkedes efterhånden og små hvide laver kom frem

(Larverne kommer frem)

Larverne spandt straks en lille silkepose og gemte sig

at nede i krukkerne. Men efter 21 dage var de blevet til små humlebier og kom ud af krukkerne.

(humlebierne kommer frem)

Dronningen var glad, for nu kunne hun bruge sin tid på at lægge æg og reparere krukker. Se nu var det arbejderne, som dronningen kaldte de nye humlebier, der skulle samle den nektar og det pollen som skulle bruges til føde og byggemateriale. Dronningen måtte dog først forklare dem hvordan.

Dronning: Ser I nede i bunden af blomsterne findes nektaren

(bierne kommer flyvende)

Oplæser: Og så forklarede dronningen, hvordan arbejderne skulle bruge deres lange sugesnabel til at stikke ned i blomsterbunden og suge nektaren op i deres honningmave. Når nektar, som er en slags sukkervand, blandes med indholdet i maven, ja så bliver det automatisk til honning.

(..bierne flyver fra blomst til blomst)

Dronning: I skal ikke bekymre jer om pollenkornerne.

De skal nok hænge fast på jeres ben og hår.

(en humlebi viser kurven frem)

Oplæser: Ja og så havde humlebierne faktisk også en kurv bag på benene, hvor de kunne samle ekstra pollen.

Drama om miljøkonflikter

Drama/rollespil kan være et middel til at give et nuanceret syn på et givent miljøspørgsmål eller –problem.

Det kan være i form af dukketeater, diskussionspaneller eller som deciderede miljødramaer, hvor eleverne har replikker. Eleverne kan få tildelt en bestemt rolle eller de kan selv opbygge den person eller dukke de skal agere. Jo flere frihedsgrader der er for eleven i opbygningen af dramaet, jo større chance er der for at eleven oplever ægte handlekompetence.

Et konkret eksempel kunne være skarv-problematikken. Det vil være muligt at finde konkrete udmeldinger fra DOF, diverse udtalelser og TV-klip med fiskere, materialer fra skarvens venner, biologers vurderinger og meget andet. Efter at eleverne har forberedt de forskellige roller, lægges der op til debat. Læreren kan vælge at styre slagets gang og stille mere eller mindre provokerende spørgsmål eller der kan udvælges en elev til at styre slagets gang. Fordeling af roller ved lodtrækning har den fordel, at der kan være en udfordring i at skulle forberede en rolle, som man ikke umiddelbart har kendskab til eller sympatiserer med.

Denne dramaform kan i princippet bruges ved afslutning af ethvert miljøemne. Efterhånden som eleverne har prøvet dramaformen på flere emner, bliver de bedre og stærkere i deres argumentation og i deres måde at indgå i debatten på.

Skarven

– miljødiskussion a'la "Niels Højlands forsamlingshus"

1. Du er fisker. Hver gang du skal tømme dine ruser, er der døde og skambidte fisk i nettet. Du mener skarven skal totaludryddes i Danmark.
2. Du er dybt forarget over den skade som skarvene kan udøve på træer. På Ormø, var der før noget af Danmarks ældste urskov, det er totalt ødelagt af skarvene.
3. Du er medlem af skarvens venner. Der skal være plads til alle slags dyr.
4. Vi danskere har så travlt med at sørge for, at dyr ikke bliver udryddet i andre lande. Men vi kan ikke tillade os at råbe op, hvis vi ikke engang kan acceptere skarven i Danmark.
5. Du bor tæt ved kysten, og du ser hver dag på skarver, som går direkte ned i fiskernes net. Du ser hvordan skarven fanger og bider fisk og så bare smider dem igen. Det er da for galt.
6. Det er bevist at skarven især går efter de fisk, som vi betegner som skidtfisk. Det må være muligt at konstruere fiskenet, som skarvene ikke kan gå i. Skarvbestanden skal da nok regulere sig selv.
7. **Der kan nemt laves flere eksempler på roller.**

Flere oplysninger om skarven: <http://www.eco-info.dk> & filmene: *Elsket og hadet - skarven* (DR2 2004); *Den sorte satan* (DR2 2003).

Hvordan vælger man tema?

Det er oplagt at kigge på kommunens og amtets hjemmeside under miljø. Her vil det vil muligt at finde information om aktuelle lokale sager. Hvis man vil lidt længere ud i verden, er det oplagt at bruge internettet og de informationer, som man kan finde hos forskellige interesseorganisationer.

Klassen kan også gennem en længere periode samle avisartikler mv. om miljø. Det er i det hele taget oplagt at bruge elevernes egne observationer og ideer.

Det er min erfaring, at en tur i nærområdet eventuelt med naturvejlederen, kan være grobund for mange gode ideer. Især hvis eleverne bliver bedt om skriftligt at referere observationer og indtryk.

Gode råd:

TEATER-ROLLESPIL

1. Vælg et emne som eleverne kan relatere sig til . En problematik fra nærområdet, et dyr, som det er muligt at gå ud og studere, eller noget fra deres hverdag.
2. Lad eleverne være med til at lave manuskriptet, eventuelt ved at bruge deres forhåndsviden.
3. Lav enkelte replikker og brug evt. en oplæser.
4. Anvend simple rekvisitter.
5. Fokuser ikke på, at dramaet skal kunne opføres for andre.

DRAMA OM MILJØKONFLIKTER

1. Vælg et emne som eleverne kan relatere sig til . En problematik fra nærområdet eller noget der optager eleverne.
 2. Giv dig selv rollen som ordstyrer, de første gange du bruger metoden
 3. Der ligger en udfordring i at skulle repræsentere en rolle, som man er uenig med. Forlang loyalitet mod rolle.
 4. Lad eleverne forberede sig på deres rolle, brug Internettet til at søge information.
 5. Giv ikke op hvis der ikke kommer gang i diskussionen første gang du bruger metoden.
- PRØV IGEN

Forslag til viderelæsning:

Litteratur:

Corvus Corax (1998) Brumbassen Ib –En leg med humlebie. Esbjerg: Forum For Miljøundervisning

Falkenberg Cecilie & Håkonsson Erik mf. (2002) Storylinebogen. Kolding: Kroghs Forlag A/S

Haugsted, Mads Th. & Hamre, Ida & Andersen, Marianne (Red.) (1998) Anslag : teater- og drama-fagets didaktik og metode. København: Danmarks lærerhøjskole.

Heathcote Dorythy & Bolton Gavin(1995) Drama for Learning. Portsmouth, USA: Heinemann

Jensen, Bjarne B. & Schnack Karsten.(1994) Action and Action Competence as key Concept in Critical Pedagogy. København: Danmarks Lærerhøjskole.

Lorentzen, Charlotte (1992) Drama –oplevelse og indsig. Gråsten: Forlaget Drama

Ødegaard Marianne. The Drama of science education. (2001) Oslo: Faculty of mathematics and natural science University Oslo.

Traditionelt rollespil:

Claus Raadsted & Lars Andersen (2004) Rollespil for børn og voksne. Forlaget Frydenlund

Artikler:

Errington Edward (1991): Roleplaying and Environmental Issues. I: Aust. J. Educ. Vol 7, 1-15

Shallcross Tony (1995) Accentuate the Negative to Latch onto the Affirmative (How to Save Mockingbirds. I :Environmental Education Research, Vol.1, No 3, 279-290

Konference bidrag:

Appleby, Ellen S. (Janary 2001) Dramatic Empowerment –Education, Citizenship and the Earth:

The Future is Here a conference for Environmental Education held by Australian Association for Environmental Education. RMIT Melbourne

Flere oplysninger om Jordens Dag på
www.JordensDag.dk

DRAMA OG MILJØ

Drama skal ses som et værktøj til brug i undervisningen, hvor eleverne forberedes til at blive handlekompetente borgere i et dynamisk samfund.

Det er ikke en nem opgave, læreren og eleverne bliver sat på, når de skal i gang med en dramaprocess, men det er en udviklende proces. Det vigtigste er, hvad man bliver i stand til gennem den undervisning, man modtager og selv er med til at forme.

Drama må aldrig ses som en statisk aktivitet, men som et værktøj, som giver uendelig mange facetter og indfaldsvinkler, der kan udnyttes.

Et bud på fremtidens undervisning inden for miljøområdet kunne være at det fokus, selve handlingen har haft, og som har skabt et dilemma i undervisningen, skal skubbes mere i retning af kompetence delen af ordet HANDLEKOMPETENCE

Projekt opgaver og nye eksamensformer er på tapetet. Kunne man forestille sig en eksamen med udgangspunkt i miljødrama?

Opgaven kunne lyde: Her er et problem, prøv ud fra så mange synsvinkler som muligt at fremstille problemet og giv et bud på en løsning.

Hæftets indhold:

- Beskrivelse af 3 typer af drama s. 3-5
- 3 praktiske eksempler s. 6-9
- Gode råd og supplerende litteratur s. 10-11

Forfatter: cand.pæd. **Bettina Brandt** i samarbejde med
Projekt Grønt Amt.

Idéen til hæftet er udsprunget af temaet for
Jordens Dag 2005: **Jordens Stemme.**

Illustrationer: Carsten Poulsen

ISBN: 87-89095-65-0

STORSTRØMS AMT

